

УДК 377.8+378.1

Вітранюк Наталія Олександрівна

аспірантка

Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ

nattall@ukr.net

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНІКУМІВ У РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ (1920-1925)

Анотація. У статті розкриваються організаційні засади створення педагогічних технікумів як типу навчальних закладів у системі вищої педагогічної освіти України в 20-ті рр. ХХ ст. Проаналізовано Кодекс законів про народну освіту (1922) щодо зазначення в ньому такого типу ВНЗ. Проведено порівняльне співвідношення діяльності вищих трирічних педагогічних курсів, які поступово й трансформувались у педагогічні технікуми; вимоги до організації навчання у технікумах та вищих трирічних педагогічних курсах; умови прийому та організацію навчання в обох типах навчальних закладів. Виявлено документальне підтвердження етапів становлення педагогічних технікумів у період до 1925 р.

Ключові слова: вища професійна освіта; вища педагогічна освіта; вищі педагогічні курси; педагогічний технікум; Українська Соціалістична Радянська Республіка (УСРР); Кодекс законів про народну освіту; Положення про технікуми УСРР; Народний комісаріат освіти УСРР (Наркомос УСРР).

Постановка проблеми. Загальноосвітові тенденції розвитку освіти на початку ХХІ ст. обумовили шляхи реформування національної освіти в Україні. Модернізація та оновлення національної системи освіти неможливі без вивчення й урахування попередніх надбань галузі. Цей процес повинен спиратись на досвід, накопичений освітніми установами в минулому. Після набрання чинності Закону України «Про вищу освіту» (6 вересня 2014 р.) триває дискусія про місце технікумів і педагогічних навчальних закладів аналогічного статусу в ланцюгу підготовки конкурентоспроможних фахівців – або в системі вищої освіти, або в системі середньої професійної освіти. Безпосередньо в цьому законі технікуми взагалі не зазначено як тип вищого навчального закладу.

Зауважимо, що технікум – це тип навчального закладу в Україні та інших державах, який здійснює підготовку кадрів для різних галузей промисловості, сільського господарства, будівництва, транспорту, сфери послуг та ін. У 1931 р. технікуми реорганізовано в середні спеціальні навчальні заклади. Відповідно до

Закону України «Про освіту» (1991) технікуми віднесено до вищих навчальних закладів I рівня акредитації, випускникам яких присвоюється кваліфікація «молодший спеціаліст» [19, 903].

Загальновідомо, що реформування системи освіти в 20-ті рр. ХХ ст. принесло вагомі духовні й матеріальні здобутки для держави і саме в цей період відбувалось відродження української культури й освіти як її складника. У результаті проведених реформв Україні в 1922-1930 рр. технікуми здійснювали підготовку спеціалістів вищої кваліфікації вузького профілю. Зважаючи на це, дослідження періоду становлення технікумів, у тому числі й педагогічних, коли вони, як і нині, мали статус вищих навчальних закладів, є актуальним у рамках визначення остаточного статусу педагогічних училищ і коледжів, еквівалентних педагогічним технікумам 20-х рр. ХХ ст.

Історіографічний огляд проблеми свідчить, що питанням створення технікумів та їх діяльності як вищих навчальних закладів приділяли увагу сучасні історики та історики педагогіки Д. В. Дедович, Н. М. Дем'яненко, В. В. Липинський, М. С. Лисенко, В. К. Майборода, В. Б. Чернолуцький. Особливості створення окремих педагогічних технікумів побіжно висвітлено у дослідженнях О. Б. Комарницького, Г. В. Писарської, А. Ф. Суругого та ін. Водночас проблема створення педагогічних технікумів в окреслений період не досліджувалась.

Метою цієї статті є висвітлення на основі аналізу нормативних документів організаційних основ створення і діяльності педагогічних технікумів УСРР у першій половині 20-х р. ХХ ст.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо хід та особливості створення педагогічних технікумів.

У Кодексі законів про народну освіту (1922) уперше в історії УСРР зроблено спробу узагальнити основні вимоги до системи освіти в державі. До речі, історію створення і зміст цього документа докладно висвітлює сучасний історик педагогіки Л. Д. Березівська. Зокрема, у своїх працях вона зазначає, що Кодекс створено на основі освітніх законодавчих актів ВУЦВК (1920-1922), Декларації про соціальне виховання дітей в УСРР (1920), частково декларації Наркомосвіти РСФРР «Основні

принципи єдиної трудової школи» (1918). Документ визначав основою побудови виховних освітніх установ трудовий процес, життєві потреби, практику, право кожного громадянина УСРР на вільний доступ до освіти. У третій книзі Кодексу викладено завдання, систему і типи закладів профосвіти (курси, профшколи, технікуми, інститути, школи робітничої молоді, вечірні робітничі технікуми, робітничі факультети), систему наукових установ і органів сприяння вченим) [1, 173-174].

За Кодексом законів про народну освіту технікум віднесено до вищої школи, який готував робітників вищої кваліфікації (інженерів-практиків, агрономів, господарників) певної вузької галузі народного господарства та державного будівництва (параграф 300)[4, 35].

Виявлено, що поняття «педагогічний технікум» у розглядуваному документі відсутнє. Справді, у параграфах 297-298 регламентовано, що типи шкіл профосвіти мали у своїй основі, на відміну відштучного поділу школи на ступені (нижчий, середній, вищий) в імперську добу, інтереси господарського та культурного життя, що обумовлювали відповідний рівень кваліфікації з різних спеціальностей (професій). Стосовно педагогічної освіти за рівнем кваліфікації задекларовано єдиний тип педагогічного навчального закладу – інститут. У примітці зазначено, що з метою підвищення практичної кваліфікації з соціально-економічної та педагогічної освіти запроваджувалися курси: «Курси є організаційною формою перехідного часу. Вони призначені переважно для дорослих та відрізняються від нормальної школи гнучкістю своїх планів і програм, актуальністю завдань, різною тривалістю курсу та різним складом учнів». Курси (короткотермінові та довготермінові) мали своїм завданням або підвищення кваліфікації робітника, або оволодіння ним новою кваліфікацією (параграфи 303-304) [4, 35-36].

Безпосередньо педагогічним курсам у Кодексі законів про народну освіту присвячено першу главу розділу III книги третьої «Вищі трирічні педагогічні курси», у якій чітко визначено мету створення такого типу навчального закладу, вимоги для вступників і викладачів, основні організаційні засади діяльності (параграфи 488-526). Так, у параграфах 488-490 читаємо: «Трирічні педагогічні

курси створюються з метою практичного здійснення чергових завдань соціального виховання в умовах перехідного періоду для підготовки масового працівника у закладах соціального виховання». У своїй організації курси відображали виробничі умови певної місцевості. У зв'язку з цим існували два основних типи курсів: курси на основі сільськогосподарського виробництва та курси з орієнтацією на індустріально-технічне виробництво. Курси призначались для дорослих, які закінчили курс профшкіл індустріально-технічного або сільськогосподарського типу зі стажем» [4, 49].

Суттєвою ремаркою в рамках теми нашого дослідження у документі є параграф 492, яким приймається теза про те, що за системою оплати педагогічного складу та своїми правами трирічні педагогічні курси прирівнювалися до технікумів.

Порівнюючи вимоги до організації навчання в технікумах та вищих трирічних педагогічних курсах, з'ясовано, що основні установчі моменти є фактично ідентичними. Зокрема, як до технікумів, так і до вищих трирічних педагогічних курсів зараховувались випускники професійних шкіл, методи роботи обох типів навчальних закладів мали являти собою природний синтез практичної діяльності та наукового осмислення процесу [4, 35–52].

Виявлено, що в процесі вивчення історії педагогічної освіти відомий історик освіти С. Сірополко дійшов аналогічного висновку: він вилучив період, коли педагогічні навчальні заклади мали назву «вищі трирічні педагогічні курси», і зазначав, що педагогічні технікуми «постали на базі учительських семінарій (їх було 44), декількох учительських інститутів та колишніх гімназій», фактично не розглядаючи етап існування вищих педагогічних курсів як джерела створення педагогічних технікумів [13, 739].

Подібну схему фактично викладено в узагальнюючих матеріалах за результатами перевірки діяльності педагогічних технікумів у листопаді 1925 р. педінспектурою НаркомосуУСРР. У згаданих матеріалах констатується, що в 1925 р. «стан професіоналізації цих педустанов (1920-1922 роки) і стан педагогізації (1922-1924 роки) вже минули і вони вступили в новий період своєї еволюції – період нормалізації їх внутрішнього життя й академічної роботи, і, відповідно, всі

обстеження проводились під ознакою цієї нормалізації». В усіх звітних документах за результатами таких перевірок датою створення педагогічних технікумів (Красноградського, Павлоградського, Запорізького, Хортицького, Нікопольського та ін.) називаються 1920, 1921, 1922 роки, коли ці навчальні заклади не мали назви «технікум» [18, 82].

Таким чином, незважаючи на відсутність у 1922 р. навчального закладу з назвою «педагогічний технікум», початком відліку становлення педагогічних технікумів як форми надання вищої професійної педагогічної освіти можна закономірно вважати саме цей період, тобто з часу створення вищих трирічних педагогічних курсів.

У зв'язку з цим постає питання щодо мети і дати перейменування вищих трирічних педагогічних курсів на педагогічні технікуми. На нашу думку, відповідь міститься в доповіді заступника наркома освіти України Я. Ряппо «Новий етап реформи педосвіти», з якою він виступив на колегії Наркомосу УСРР 12 лютого 1925 р. У виступі звернуто увагу на існуючу на той час мережу педагогічних навчальних закладів, яка складалась з 14 Інститутів народної освіти (ІНО) з 762 викладачами, 582 особами технічного персоналу та 9810 особами, що навчались, з 72 трирічних вищих педкурсів з 936 викладачами, 360 особами технічного персоналу і 9200 учнями, та низки короткотермінових курсів. Разом з тим, Я. Ряппо вважав кваліфікацію педагога вищою кваліфікацією, в якій би галузі освіти педагог не працював, а існуючу мережу вищих трирічних педагогічних курсів, створених в основному в 1920-1921 рр., розглядав як тимчасову організаційну форму педагогічної освіти (1925 р.), які ледве наполовину є педагогічними навчальними закладами та в багатьох місцевостях мають характер загальноосвітньої школи для підлітків й молоді [14, 182-183].

Вважаємо також, що значно вплинув на переведення вищих трирічних педагогічних курсів у статус технікумів декрет ВУЦВК і РНК від 30 липня 1924 р. «Про заходи до переведення загального навчання». На виконання цього документа видано постанову ВУЦВК й Ради народних комісарів УСРР «Про заходи до переведення загального навчання». Цією постановою у черговий раз

наголошувалось, що кількість учителів (навчителів) на селі є недостатньою, що треба «притягти навчителів на село», передбачалась низка пільг для вчителів, які мають працювати на селі [8, 1-5]. Враховуючи, що значна частина вищих трирічних педагогічних курсів розміщувалася у сільській місцевості і готувала вчителів для І концентру трудової школи, цілком можливим є те, що ці нормативні документи прискорили визначення офіційного статусу педагогічних курсів як технікумів.

З огляду на те, що система вищої освіти України позиціонувала технікум як вищий навчальний заклад, закономірним було приведення у відповідність із чинним у досліджуваній період законодавством статусу навчального закладу до його організаційної структури та змістової характеристики шляхом перейменування вищих трирічних педагогічних курсів у педагогічний технікум.

Фактично вищі трирічні педагогічні курси перетворились у педагогічні технікуми згідно з постановою Ради Народних Комісарів України від 9 липня 1925 р. Цією ж постановою педагогічні технікуми передано на державне утримання. Їх нараховувалось 58 (з серпня 1925 р. – 59, додатково до мережі педагогічних технікумів внесено Червоноградський педтехнікум) [15, 16].

За результатами аналізу архівних матеріалів виявлено, що назва «педагогічний технікум» у листуванні навчальних закладів з Наркомосом УСРР з'явилась в період з липня по грудень 1925 р. Листування педагогічних технікумів з Наркомосом УСРР у цей період здійснювалось на бланках як «вищих педагогічних курсів» (разом з тим у листах вживалася назва навчального закладу «технікум»), так і на бланках «педагогічних технікумів». Як правило, таке листування мало роз'яснювальний характер стосовно алгоритму дій навчальних закладів у зв'язку зі зміною назви. «Повідомляємо, що правила, які існували для вступу до Пед. Курсів, залишаються в силі для Пед. Технікумів», – читаємо у повідомленні Народного комісаріату освіти Бердянському педтехнікуму (вхідний № 286 від 3/VIII 25 р.) [2, 174]. В іншому повідомленні (вхідний № 333 від 25.09.1925р.) цьому ж технікуму роз'яснювалось, що «перейменування педкурсів у педтехнікуми не є реорганізацією педкурсів. А тому, поки ще не складено нове положення про педтехнікуми, останні існують на тих самих підставах, мають ту саму структуру, керуються тим самим положенням,

що й колишні педкурси» [3, 201]. Випускникам вищих трирічних педагогічних курсів дозволялось видавати дипломи як випускникам педагогічних технікумів [17, 657].

Аналіз звітів педагогічних технікумів (1925 р.), представлених Наркомосу УСРР, дає підстави для припущення, що керівники навчальних закладів не виокремлювали педагогічний технікум як новий або інакший навчальний заклад. Зокрема, у звіті Проскурівського педагогічного технікуму ім. Т. Шевченка за 1925/1926 навчальний рік у розділі «Коротенька історія установи» керівник писав: «Проскурівський педтехнікум в принципі – витвір Революції. У м. Проскурові педагогічної установи не було, от в 1921 р. в жовтні місяці засновано Педшколу на правах учительської семінарії. 1922 р. її перейменовано в педтехнікум, а потім за розпорядженням Наркомосу УСРР – вищі трирічні курси. В 1924-1925 рр. знов педтехнікум» [16, 173].

У подібних звітах знаходимо інформацію про різні трактування шляхів створення педагогічних технікумів: Корсунський педтехнікум засновано 1 вересня 1923 р. шляхом злиття кількох педкурсів (Богуславських, Звенигородських, Норилівських); Золотоніський педтехнікум – у 1921 р. на базі колишньої жіночої гімназії; Прилуцький педтехнікум – у 1921 р. на базі колишньої Прилуцької учительської семінарії і Більської учительської семінарії, яку було під час I світової війни евакуйовано в м. Прилуки; Гадяцький педтехнікум – у 1921 р. на базі колишніх дворічних педкурсів; Полтавський педтехнікум – у 1921 р. з педшколи, яку утворено з учительської семінарії, Нікопольський педтехнікум – існував з 1920 р. на базі Криворізької вчительської семінарії, яку у 1920 р. реорганізовано в педшколу, потім у трирічні педкурси, які в 1925 р. переведено до Нікополя під назвою педтехнікум [18, арк. 19, 30, 50, 65, 114].

Офіційні зміни до законодавства щодо педагогічних технікумів внесено шляхом затвердження постановою Всеукраїнського Центрального Виконавчого комітету і Ради Народних Комісарів УСРР від 21 вересня 1927 р. Положення про технікуми УСРР. Цю постанову прийнято на скасування параграфів 488-526 Кодексу законів про народну освіту (1922), якими, як висвітлювалось вище,

регламентувалась діяльність вищих трирічних педагогічних курсів. Уперше на законодавчому рівні встановлено існування педагогічних технікумів як складової вищої школи (пункт «Д» параграфу 2 розділу 1 Положення про технікуми УСРР). «Відповідно до зазначених у арт.1 завдань організуються технікуми: ... в галузі освіти – педагогічні й політично освітні». Цим документом закріплювався жорсткий контроль за діяльністю технікумів, у тому числі й педагогічних, з боку Народного комісаріату освіти. Зокрема, Народним комісаріатом освіти встановлювалась кількість відділів технікумів (пункт 4 розділу 1), кількість циклових комісій і склад дисциплін (пункт 21 розділу II), визначались помічники директора (пункт 15 розділу II), затверджувались плани і програми, термін навчання (пункт 37 розділу IV). Усіх викладачів технікумів затверджував нарком освіти за поданням правління технікуму або безпосередньо (пункт 59 розділу VIII). Директор призначався тільки на 1 рік. [6, 1-5].

У результаті вивчення нормативної бази, якою керувались у своїй діяльності педагогічні технікуми, ми дійшли висновку про досить високий рівень довіри держави до якості підготовки вчителів відповідної кваліфікації у вищих навчальних закладах такого типу. Зокрема, вважалась можливою організація при окремих педагогічних технікумах іспитів для осіб, які бажають працювати в установах національних меншин «при Житомирському – для німецьких і польських вчителів..., при Черкаському, Уманському, Бердичівському. .. для єврейських учителів, у Маріупольському – для греків з тим, щоб іспити провадились тими мовами, яких користуються вищезазначені Педтехнікуми або рідною мовою даної нацменшості, якщо є така можливість» [10, 47].

Значна увага приділялась формуванню якісного контингенту педагогічних технікумів. В інструкції (обіжнику) від 16 грудня 1925 р. № 544 «Про широку кампанію приймання до педтехнікумів 1926/27 ак.року», міститься ґрунтовний аналіз якісного складу абітурієнтів педагогічних технікумів, визначаються істотні проблеми (комплектація педтехнікумів в основному за рахунок випускників 7-річних шкіл, несвоєчасне визначення кількості випускників профшкіл, які направлялись на навчання до педагогічних технікумів, неналежна увага з боку

місцевих органів управління до якості контингенту). Як результат, «НКО ставить собі завданням у новому 1926/27 академічному році забезпечити педтехнікуми на 50% абітурієнтами, що закінчили профшколу». З цією метою регламентувались обов'язкові заходи профорієнтаційної роботи в професійних школах, зокрема обговорення кандидатур, яких можна «командирувати до педтехнікумів для подальшої науки». Про результати заходів професійні школи мали обов'язково поінформувати Наркомос УСРР до 15 лютого 1926 р. [12, 20-21]. Випускники професійних шкіл приймалися до педагогічних технікумів без іспитів [3, 33].

Чітко регламентувався порядок формування комісій вищих навчальних закладів у справах практики й стажування. При тому, що більшість вищих навчальних закладів формувало таку комісію з числа працівників навчального закладу (член правління, представник від профбюро, представник від персоналу, декан відповідного відділу, представник від студентів відповідного відділу), у педагогічних навчальних закладах до складу цієї комісії обов'язково включались представники від місцевого відділу праці, відповідної профспілки, інспектури Наркомосу УСРР, відповідного господарського органу [5, 18-19].

За кожним педагогічним вищим навчальним закладом Наркомосом УСРР закріплювався конкретний район обслуговування. Загальним правилом визначалось, що педагогічний технікум обслуговував свою округу. До педтехнікумів «надсилаються тільки вимоги на масових соцвихників-комплексників для «чотирьохрічок» і взагалі для дитустанов, які охоплюють молодший вік». Порушувати ці вказівки не дозволялось [7, 20].

Наркомос УСРР у цілому не заперечував проти внесення змін до навчальних планів педагогічних технікумів з урахуванням регіональних особливостей або особливостей контингенту. Однак запровадження цих змін без відповідної санкції Методичного комітету Наркомосу УСРР категорично заборонялось, визначалась чітка дата, до якої можна було вносити такі зміни (не пізніше 10 червня – на наступний навчальний рік) [9, 35].

Жорстко регламентувався обсяг викладання суспільствознавчих дисциплін. Для педагогічних технікумів обсяг суспільствознавчої підготовки був ідентичним її

обсягу в інститутах народної освіти і становив 504 години, тоді як для технікумів та інститутів інших профілів цей блок не перевищував 336 годин [11,42-44].

На нашу думку, радянське керівництво вважало необхідним істотно розширити суспільствознавчу складову підготовки вчителів навіть для I концентру трудової школи як таких, що були приречені впроваджувати радянську ідеологію для широких верств населення.

Аналіз джерел показав, що в Кодексі законів про народну освіту (1922) такий тип вищого навчального закладу, як педагогічний технікум, не зазначався. Водночас регламентувався тип вищих трирічних педагогічних курсів, який поступово й трансформувалася в педагогічний технікум. Важливо, що більшість вимог до організації навчання в технікумах інших профілів та вищих трирічних педагогічних курсах були фактично ідентичними. Зокрема, як до технікумів, так і до вищих трирічних педагогічних курсів зараховувались випускники професійних шкіл, методи роботи обох типів навчальних закладів являли собою природний синтез практичної діяльності та наукового осмислення процесу навчання. Назва навчального закладу «педагогічний технікум» з'явилася в системі вищої професійної освіти в 1925 р. шляхом перейменування вищих трирічних педагогічних курсів. При цьому педагогічні технікуми існували на тих самих підставах, мали ту саму структуру, керувалися тим самим положенням, що й колишні педкурси.

На нашу думку, діяльність вищих трирічних педагогічних курсів до 1925 р. як періоду становлення педагогічних технікумів можна поділити на два етапи: перший етап (1920-1922) – професіоналізація цих педагогічних установ, другий етап (1922-1925) – педагогізація курсів як педагогічних технікумів. Перейменування було закономірним, тому що кваліфікація педагога вважалася кваліфікацією вищою, в якій би галузі освіти педагог не працював, а існуюча мережа вищих трирічних педагогічних курсів, створених переважно у 1920-1921 рр., була лише тимчасовою організаційною формою педагогічної освіти.

Висновки. На завершення зазначимо, що у цій статті порушуються лише окремі питання особливостей організаційної діяльності педагогічних технікумів у

досліджуваний період. Подальшого вивчення потребують принципи, завдання, зміст, форми і методи навчання та методична робота у педагогічних технікумах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Березівська Л. Д. Реформування шкільної освіти в Україні у XX столітті: монографія / Л. Д. Березівська. – Київ: Богданова А. М., 2008. – 406 с.
2. Державний архів Запорізької області (ДАЗО), ф. 3674, оп. 1, спр. 34, 210 арк.
3. Додаткові правила приймання до ВУЗів на 1926–27 академ. рік: [обіжник] до всіх ВУЗів та Окрінспектур Наросвіти від 26/VII 1926 р. Ч. 39466/пп15 // Бюл. Нар. комісаріата освіти. – 1926. – Серпень (Ч. 10 (28)). – С. 33.
4. Кодекс Законів про Народну Освіту УСРР. – Харків: Вид-во Нар. комісаріату освіти УСРР, 1922. – 75 с.
5. Положення про ВУЗівські Комісії у справах практики і стажу: обіжник: завт. на колегії НКО від 2/XI 1925 р. // Бюл. Нар. комісаріата освіти. – 1926. – 15-31 січ. (Ч. 2(20)). – С. 18-19.
6. Положення про технікуми УСРР: Постанова Всеукр. Центр. викон. комітету Ради Нар. комісарів УСРР від 4/X 1927 р. Ч. 21126(26) // Бюл. Нар. комісаріата освіти. – 1927. – 7–14 жовт. (Ч. 40(76)). – С. 1–5.
7. Про відбування педагогічного стажу студентами, що закінчили ІНО та Педтехнікуми: обіжник до всіх окруж. інспектур Наросвіти, ІНО та Педтехнікумів: затв. ЦМПКС від 5/X 1925 р. Ч. 22 // Бюл. Нар. комісаріата освіти. – 1926. – 15-31 січ. (Ч. 2(20)). – С. 19-22.
8. Про заходи до переведення загального навчання: Постанова Всеукр. Центр. виконав. комітету й Ради Нар. комісарів УСРР від 14/VIII 1925 р. Ч. 84(1473) // Бюл. Нар. комісаріата освіти. – 1925. – 115–30 серп. (Ч. 8(13)). – С. 1–5.
9. Про зміну навчальних планів: обіжник до всіх ВУЗів від 20/II 1926 р. Ч. 04021/мф // Бюл. Нар. комісаріата освіти. – 1926. – Березень (Ч. 4 (22)). – С. 35.
10. Про іспити на право вчителювання в трудшколах Нацмену: [лист] до Інспектур Наросвіти від 22/VIII 1925 р. Ч. 340 // Бюл. Нар. комісаріата освіти. – 1925. – 15–30 серп. (Ч. 8(13)). – С. 47.
11. Про організаційні заходи до своєчасного забезпечення викладання суспільствознавчих дисциплін: [обіжник] до всіх Окрінспектур Наросвіти, до всіх Інститутів, Технікумів і Профшкіл від 22/VII 1926 р. Ч. 38693/лоф8 // Бюл. Нар. комісаріата освіти. – 1926. – Серпень (Ч. 10 (28)). – С. 42–44.
12. Про широку кампанію приймання до педтехнікумів 1926/27 ак. року: обіжник до всіх старш. Іспекторів Наросвіти від 16/XII 1925 р. Ч. 544 // Бюл. Нар. комісаріата освіти. – 1926. – 1–15 січ. (Ч. 1(19)). – С. 20–21.
13. Сірополко С. Історія освіти в Україні / Степан Сірополко. – Київ: Наук. думка, 2001. – 912 с.
14. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України), ф. 166, оп. 4, спр. 16 ч. II, 335 арк.
15. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 5, спр. 106, 27 арк.
16. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 5, спр. 304/2, 274 арк.
17. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 5, спр. 571 (III), 721 арк.
18. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 5, спр. 573, 144 арк.
19. Щербак О. І. Технікум / О. І. Щербак // Енциклопедія освіти / акад. пед. наук України; голов. ред. В. Г. Кремень. – Київ: Юрінком Інтер, 2008. – С. 903.

Рецензент

Третьяк О. С. – д. пед. н., проф.

Стаття надійшла до редакції 21.04.2016

ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ ОСНОВЫ СОЗДАНИЯ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНИКОМОВ В СОВЕТСКОЙ УКРАИНЕ (1920-1925)

Витраниук Наталия Александровна

аспирантка

Киевский университет имени Бориса Гринченка, г. Киев

nattall@ukr.net

Аннотация. В статье раскрываются организационные принципы создания педагогических техникумов как типа учебных заведений в системе высшего педагогического образования Украины в 20-ые гг. XX ст. Проанализирован Кодекс законов о народном образовании (1922) относительно наличия в документе такого типа ВУЗа. Проведено сравнительное соотношение деятельности высших трехлетних педагогических курсов, трансформировавшихся постепенно в педагогические техникумы; требования к организации обучения в техникумах и высших трехлетних педагогических курсах; условия приема и организации обучения в обоих типах учебных заведений. Выявлено документальное подтверждение этапов становления педагогических техникумов в период до 1925 г.

Ключевые слова: высшее профессиональное образование, высшее педагогическое образование; высшие педагогические курсы; педагогический техникум; Украинская Социалистическая Советская Республика (УССР); Кодекс законов о народном образовании; Положение о техникумах УССР; Народный комиссариат просвещения УССР (Наркомпрос УССР).

ORGANIZATIONAL FOUNDATIONS FOR THE ESTABLISHMENT OF PEDAGOGICAL COLLEGES OF THE SOVIET UKRAINE (1920-1925)

Nataliya O. Vitraniuk

graduate student

Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv

nattall@ukr.net

Abstract. The article deals with the organizational bases of the formation of pedagogical technical schools as one of the types of educational establishments in the system of higher education of Ukraine in the 20s of the XX century. The Code of laws on public education (1922) with the type of higher educational institution in question is analysed. The comparative correlation of the activity of higher three-year pedagogical courses which were transformed into pedagogical technical schools, the requirements as to the organization of the teaching process in technical schools and higher three-year pedagogical courses, and the entrance conditions and organization of the teaching process in both types of educational

establishments is carried out. The documentary proof of the stages of the formation of pedagogical technical schools till 1925 is revealed.

Keywords: higher vocational education; higher pedagogical education; higher pedagogical courses; pedagogical college; Ukrainian Soviet Socialist Republic (USSR); Code of Laws on Public Education; provisions on colleges of the USSR; People's Commissariat of Education of the USSR.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Berezivska L. D. Reforming of school education in Ukraine in the XXth century: monohrafiia / L. D. Berezivska. – Kyiv: Bohdanova A. M., 2008. – 406 p.
2. Derzhavnyi arkhiv Zaporizkoi oblasti (DAZO), f. 3674, op. 1, spr. 34, 210 ark.
3. Supplementary admission regulations to HEI in 1926–27 school years: [obizhnyk] do vsikh VUZiv ta Okrinspektur Narosvity vid 26/VII 1926 r. Ch. 39466/pp15 // Biul. Nar. komisariata osvity. – 1926. – Serpen (Ch. 10 (28)). – P. 33.
4. The Code of laws on public education in Ukrainian SSR. – Kharkiv: Vyd-vo Nar. komisariatu osvity USRR, 1922. – 75 p.
5. Regulations on Practice and Period of Probation HEI Committees: newsletter: obizhnyk: zavt. na kolehii NKO vid 2/KhI 1925 r. // Biul. Nar. komisariata osvity. – 1926. – 15 31 sich. (Ch. 2(20)). – P. 18 19.
6. Regulations on technical schools in Ukrainian SSR: Postanova Vseukr. Tsent. vykon. Komitetu Rady Nar. Komisariv USRR vid 4/X 1927 r. Ch. 21126(26) // Biul. Nar. Komisariata osvity. – 1927. – 7–14 zhovt. (Ch. 40(76)). – P. 1–5.
7. About pedagogical period of probation of students graduated from institutes of folk education and pedagogical technical schools: obizhnyk do vsikh okruzh. inspektur Narosvity, INO ta Pedtekhnikumiv: zatv. TsMPKS vid 5/Kh 1925 r. Ch. 22 // Biul. Nar. komisariata osvity. – 1926. – 15 31 sich. (Ch. 2(20)). – P. 19 22.
8. About acts as to the transition of general education: Postanova Vseukr. Tsent. vykonav. komitetu y Rady Nar. Komisariv USRR vid 14/VIII 1925 r. Ch. 84(1473) // Biul. Nar. komisariata osvity. – 1925. – 115–30 serp. (Ch. 8(13)). – P. 1–5.
9. About some changes in curricula: obizhnyk do vsikh VUZiv vid 20/II 1926 r. Ch. 04021/mf // Biul. Nar. komisariata osvity. – 1926. – Berezen (Ch. 4 (22)). – P. 35.
10. About the exams for teaching in work schools of ethnic minorities: [lyst] do Inspektur Narosvity vid 22/VIII 1925 r. Ch. 340 // Biul. Nar. komisariata osvity. – 1925. – 15–30 serp. (Ch. 8(13)). – P. 47.
11. About organizational measures to on-time teaching of social sciences: [obizhnyk] do vsikh Okrinspektur Narosvity, do vsikh Instytutiv, Tekhnikumiv i Profshkil vid 22/VII 1926 r. Ch. 38693/lof8 // Biul. Nar. komisariata osvity. – 1926. – Serpen (Ch. 10 (28)). – P. 42–44.
12. About broadbased admission campaign to technical schools 1926/27 school year: obizhnyk do vsikh starsh. ispektoriv Narosvity vid 16/KhII 1925 r. Ch. 544 // Biul. Nar. komisariata osvity. – 1926. – 1–15 sich. (Ch. 1(19)). – P. 20–21.
13. Siropolko S. History of education in Ukraine / Stepan Siropolko. – Kyiv: Nauk. dumka, 2001. – 912 p.
14. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchykh orhaniv vlady ta upravlinnia Ukrainy (TsDAVO Ukrainy), f. 166, op. 4, spr. 16 ch. II, 335 ark.
15. Ts DAVO Ukrainy, f. 166, op. 5, spr. 106, 27 ark.
16. Ts DAVO Ukrainy, f. 166, op. 5, spr. 304/2, 274 ark.
17. TsDAVO Ukrainy, f. 166, op. 5, spr. 571 (III), 721 ark.
18. TsDAVO Ukrainy, f. 166, op. 5, spr. 573, 144 ark.
19. Shcherbak O. I. Technical School / O. I. Shcherbak // Entsyklopediia osvity / akad. ped. nauk Ukrainy; holov. red. V. H. Kremen. – Kyiv: Yurinkom Inter, 2008. – P. 903.